



Ruusulokki (*Rhodostethia rosea*)

Suomenselällä 4.6.2012

– kun vaihdoin ruususen unet yölaulajaretkeen

Teksti: Hannu Huhtinen, kuvat: Risto Suksi

Pohojalaasia sukujuuria omaavan vaimoni kautta on meillä mökki Kuortaneen Länsirannalla, ja siksi minulla on mahdollisuus tutustua peltola-keuksien lintutarjontaan muutaman kerran vuodessa. Kesäkuun alku sopii varsin mainiosti myös yölaulajaretkelyyn, jossa jokivarsien kultakurkkujen lisäksi havaitsee usein etelän kaupunkilaispojalle harvoin vastaantulevia pöllö- ja kanalintulajeja. Tuulisen ja sateisenkin viikon jälkeen sääennuste näytti lupaavalta, tyynä ja melko selkeää, joten päätin jättää mielenkiintoiselta maistuneen Malbecin kesken ja suunnata kohti Lapuanjokivartta ja Mulkkujärveä sekä muutamaa muuta nimensä perusteella käymisen arvoista kohdetta. Kaulushaikaran puhaltelu Kuortaneenjärven eteläpäässä, muutama saalistelevalle sarvipöllö sekä pari viitakerttusta antoivat syyn odottaa jotain suurempaa.

Yölaulajaretken yhteydessä aloin katsella myös pelloilla aktiivisesti ruokailevia loppiparvia, jotka koostuivat pääosin erinäköisistä ja mielenkiintoisen pukuisista 2kv naurulokeista. Muutamia tunteja lokkeja selattuani löysin aamuhämärissä erältä niittymäiseltä pellolta Kuortaneen Mäyryssä naurulokkien seurasta ruokailemasta pienikokoisen loppilinnun, jonka tuntomerkit vaikuttivat täsmäävän ensimmäisen talven ruusulokkiin.

Lähestyin lintua dokumentoidakseni sen kameralla, tietysti pelottaen parven lentoon, jolloin myös ruusulokki hävisi näkyvistä matalalla muiden loppien kanssa. Sain

tilanteessa otettua kuitenkin vaatimattomat dokumenttikuvat ja tarkastettuani lähipellot ja tultuani takaisin löytöpaikalle oli myös ruusulokki palannut takaisin samalle pellolle pienessä naurulokkiporukassa. Katsoin lintua vielä hetken, kirjoitin kuvauksen ja suoritin Bongariliiton jäsenille kuuluvan velvollisuuden, Lintutiedotuksen.

Vajaan puolen tunnin kuluttua tästä lintu otti yksin siivet alleen ja hävisi näkyvistä noin kaakkoon, Kuhajärven suuntaan. Lintua etsittiin myös paikalle saapuneiden bongarien voimalla, ja Petteri Mäkelä havaitsi linnun seuraavaksi noin 2,5 tuntia edellisestä havainnosta, sen lentäessä suunnilleen löytöpaikan kohdalla kahden naurulokin kanssa matalalla pohjoiseen. Tämän jälkeen lintua etsittiin intensiivisesti ja PM löysi sen seuraavaksi parin tunnin kuluttua Yli-Kuhasta paikallisena nukkumassa suurehkossa naurulokkiparvessa pellolla, joka sijaitsee Kuhajärven eteläpuolella ehkä vajaat kaksi kilometriä ensimmäisestä havaintopaikasta. Tällöin lintu oli paikallisena noin tunnin ja sitä ehdivät katsomaan myös useat bongarit, vaikkakin melko etäältä noin puolen kilometrin päästä. Joskus aamukymmenen jälkeen ruusulokki lähti yksin kohti etelää. Lintu löydettiin vielä kerran Hynnilästä noin klo 11.15, reilun kilometrin päästä edellisestä havaintopaikasta lounaaseen, jossa se viihtyi ehkä 25 min. ollen siellä parhaiten näkyvissä ja kuvattavissa, kunnes otti korkeutta ja lähti kierrellen länteen klo 11.40 (Lintutiedotus).



ESIINTYMINEN

Ruusulokki pesii arktisella tundralla ja sen pesimäkannan on arvioitu olevan 50 000–100 000 yksilön luokkaa. Lajin pääasialliset pesimäalueet sijaitsevat kaukana Koillis-Siperiassa, Khatangasta Kolymaan, ja sen päätalvehtimisalueet ovat Beringinmerellä. Ruusulokilla on myös pieniä pesimäpopulaatioita arktisilla saarilla Pohjois-Amerikassa sekä Grönlannin pohjoisosissa, mutta näiden populaatioiden on arveltu olevan verraten epästabiileja. Satunnaisesti hajanaisia pesintöjä on todettu myös Huippuvuorilla. Pesimäalueen ulkopuolella ruusulokki on tyypillisesti sidoksissa arktiseen ahtojäävyöhykkeeseen, vaikka sitä tavataankin säännöllisenä harhailijana Pohjois-Atlantilla, erityisesti Brittein saarilla sekä Islannissa.

Suomessa ruusulokki on suurharvinaisuus ja ennen Kuortaneen lintua Suomessa on havaittu vain seitsemän yksilöä. Näistä kolme on ollut talvisia havaintoja, kaksi keväistä toukokuulta sekä kaksi kesältä kesä- ja heinäkuulta. Viisi havaintoa on koskenut vanhaa lintua, yksi kuolleena löytynyttä kevättalvista 3kv yksilöä ja yksi toukokuista muuttavaa 2kv lintua.

RUUSULOKIN MÄÄRITTÄMINEN

Rakenne ja käyttäytyminen:

Ruusulokki oli kooltaan pieni lokki, selvästi pienempi kuin vieressä olleet naurulokit. Ollessaan maassa ja ruokaillaan, lintu vaikutti melko vatsakkaalta ja rintavalta, mutta kuitenkin erittäin pitkänolaiselta pitkien siipien ja pyrstön vuoksi. Myös lennossa siivet näyttivät selvästi pitkähköiltä ja teräväkärkisiltä, poiketen siis selvästi esimerkiksi pikkulokin siivistä. Muodoltaan lintu oli myös selvästi pyöreäpäinen, nokka oli varsin lyhyt, jossain tilanteessa hieman töpäkänkin oloinen. Jalat olivat lyhyet, selvästi lyhyemmät kuin naurulokilla suorassa vertailussa. Lisäksi melko kliseisesti voidaan todeta, että maassa ruokaillaan ruusulokki oli varsin kyyhkymäisen oloinen: rintava, lyhytjalkainen ja pyöreäpäinen, mutta kokonaisuudessaan peräpää oli varsin pitkänoloinen. Lisäksi ruusulokin pää liikkui kyyhkymäisesti edestakaisin askelluksen mukana.

Pukutuntemerkit ja iänmääritys:

Yleisväretykseltään ruusulokin nuoruuspuvusta ensimmäiseen talvipukuun vaihtunut selkäpuoli oli vaaleanharmaa, aavistuksen vaaleampi kuin suorassa vertailussa olevien naurulokkien selät. Vatsapuoli oli valkea, eikä ainakaan selvää vanhalle linnulle tyypillistä roosansävyä ollut havaittavissa. Valkeassa päässä erottui melko suurelta vaikuttava musta silmä. Silmän ympärillä oli selvä tummempi varjostuma, jonka sisäpuolella erottuivat kuitenkin valkeat silmäluomet. Korvanpeitinhöyhenten takaosaan, aivan niskan rajalle, muodostuivat pienehköt tummanharmaat täplät. Vaikka pää oli kokonaisuudessaan valkea, oli maastossa havaittavissa päässä ja niskassa

aavistus hieman tummempaa ”huntua”, joka kontrastoitui hieman valkeampaan niskan alaosaan.

Linnun seisoessa erottuivat siiven yläpeitinhöyhenet tasaisen tumman ruskeina, joten nuoruuspuvun höyhenten vaaleammat reunukset olivat käytännössä kuluneet pois. Kyynärsulat olivat vaaleanharmaat, leveästi valkokärkiset. Nämä erottuivat varsin hyvin seisovalta linnulta, lennossa kyynärsulat näyttivät yläpinnoiltaan ennemminkin yhtenäisen valkeilta. Istuvan linnun terti-aalit olivat tummanruskeat, kuitenkin vaaleareunukset. Linnun seisoessa myös käsisulat erottuivat tummina, joissa oli kuitenkin leveät valkoiset reunukset. Erityisesti sisemmät näkyvät käsisulat olivat lajityypillisesti erittäin leveästi valkoreunukset ja valkoiset reunukset kiersivät selvästi sulkien ulkohöytyyn. Tämä erottui erittäin hyvin myös maastossa, tehden käsisulkien kärkiin varsin erikoisen ja muista lähilajeista poikkeavan kuvionnin.

Lennossa siipien alapinnat olivat harmahtavat, kyynärsulkien ollessa kärkiosistaan erittäin leveästi täysin puhtaanvalkoiset. Siiven alapinnat eivät kuitenkaan maastossa vaikuttaneet lainkaan niin syvän harmailta kuin valokuvista voi vastaavan ikäisiltä linnuilta tyypillisesti havaita. Lentävältä linnulta havaittiin myös kiilamaisen muotoinen pyrstö, jossa keskimmaiset pyrstösulat olivat selvästi pidentyneet. Huomionarvoista on, että pyrstön muoto oli äärimmäisen vaikea hahmottaa maastossa aamuhämärässä, sillä keskimmaisten pyrstösulkien mustat kärkiosat hävisivät helposti tummaan taustaan. Paljaista osista nokka oli kokomusta ja jalat olivat likaisenpunertavat, aavistuksen vaaleammat kuin naurulokkien jalat suorassa vertailussa.

Valokuvista voitiin lisäksi lentävältä linnulta havaita ruusulokille tyypillinen käsisiiiven yläpinnan kuviointi. Siiven yläpinnan tummien peitinhöyhenten sekä uloimpien tummien käsisulkien ja niitä vastaavien käsisulkien peitinhöyhenten muodostamien tyypillisten v-kuvioiden lisäksi käsisiiiven kärkiosaan muodostuva valkoinen kiila ulottui lähes uloimpiin käsisulkiin rajaten valkean alueen kapealti tummiin uloimpien käsisulkien kärkiin.

Valokuvista näkyi myös linnun alkanut siipisulkasato: ilmeisesti kaksi sisintä käsisulkaa näytti puuttuvan. Mielenkiintoista sulkasadossa on se, että kirjallisuuden mukaan kevään osittaisessa sulkasadossa linnun olisi jo pitänyt olla sulkunut päänsä, ruumiinhöyhenensä sekä keskimmäisiä pyrstösulkaa, ja toisaalta siipisulkasadon pitäisi alkaa vasta kesäkuun lopulla.

Ikä määrittyi suoraviivaisesti 2kv:ksi nuoruuspuvuisen, vaikkakin jo melko kuluneiden, siipisulkien ja siiven yläpeitinhöyhenten perusteella. Poiketen tyypillisestä ensimmäisen kesän (2kv) linnusta ko. yksilö oli ruumiinhöyhenyksen osalta vielä ensimmäisessä talvipuvussa tai ainakaan viitteitä ensimmäiseen kesäpukuun sulkimisesta ei voitu havaita. Samoin mustakärkiset keskimmaiset pyrstösulat olivat vielä nuoruuspuvusta jäljellä eivätkä siis vaihtuneet kokovalkoisiksi kuten ensimmäisen kesän linnuilla tyypillisesti.